

Litteratuur over boomgaarden

Henk J. Lichtenbeid & Jaap Taapken

In de loop van de periode, dat wij ons met dit speciale nummer hebben beziggehouden, is er enige litteratuur aan ons bekend geworden. Hiervan hebben wij voor lezers en gebruikers van dit nummer een lijstje gemaakt. Het is geenzins volledig, maar wellicht een basis voor een uitgebreidere lijst. Misschien brengt het bovendien andere vakgroepen dichter bij onze vogels en de ornithologie.

Met medewerking van D.A. Jonkers verkregen wij tevens een lijstje litteratuur van uiteenlopende buitenlandse titels. Deze artikelen hebben wij hieronder afzonderlijk op alfabetische volgorde voor u laten afdrukken.

Alkema, P. (1980): Onderzoek naar de bevoordeling van broedmogelijkheden van mezen in boomgaarden. *Het Vogeljaar* 28 (4) : 177-182.

Anonymys (1982): Leven met bacterievuur. *Natuur en Milieu* 6 (9) : 2.

Balen, J.H. van (1959): Vogelbescherming en Insektenbestrijding. *Het Vogeljaar* 7 (5) : 202-203.

Benoit, Francis & Michel Juillard (1979): Le verger jurassien. *Bulletin de l'ADJ* 50 (1979) : 278-287.

Betuw, H. van, G. van Keulen & J. Slotboom (1978): Oecologische aspecten van de Steenuilenpopulatie in de Midden-Betuwe. Nijmegen, stud.verslag, 91 blz.

Bjcher, T.W., C.O. Nielsen & A. Schou; red. A. Nørrevang & T.J. Meyer (1970): Denmarks natur. Politiken Forlage 9, 496 blz.

Bolder, L.J.N. (1977): Nederlandse fruitteelt in ontwikkeling. *Tijdschrift Kon. Ned. Heidemij* 88 (6) : 200-206 en 266-270.

- Boot, J.P.C. (1961): Over de Putters in mijn Schouwse boomgaard. Het Vogeljaar 9 (4) : 209-212.
- Breukel, L.M. & A. Post (1959): The influence of the manual treatment orchards on the population density of *Metatetranychus ulmi* (Koch) (Acari tetranychidae). Fnt. Exp. & ap 1.2 : 38-47.
- Dyck, J., K. Arevad & M. Welhe: Reproduction and insecticide residues in Orchard passerine populations in Denmark. Dansk Ornithologisch Forenings Tidsskrift 66 : 2-30.
- Fluiter, H.J. et al. (1963): Fenologisch en faunistisch onderzoek over boomgaardinsekten. Plantenziektenkundige Dienst Wageningen, Versl. en Med. no. 139.
- Freriks, J.M. (1982): Hoogstammen in het landschap. Zuid Hollands Landschap 3 : 4-5.
- Hoog, G. de (1970): De polyporaceen van '69. Triëntalis 22 (4) : 13-19.
- Huber, J. (1964-67): Wahrnehmung über Veränderungen eines Vogelbestandes auf einem Bauernhof während 35 Jahren. Angew. Ornith. 2 : 66-71.
- Iedema, W. & P. Kik (1980): De Steenuil in de Midden-Betuwe: cultuuropvolger in voor- en tegenspoed? Groningen. Stud.verslag, 43 blz.
- Kam, J. van de (1975): Rivierenland, plant, dier en mens in het gebied van Rijn, Maas, Waal en IJssel. Amsterdam.
- Keulen, G. van (1976): Ontwikkeling van het landschap in de Midden-Betuwe, gezien in het licht van voorkomen en verspreiding van de steenuil. Lit. Studie, Nijmegen, 10 blz.
- Kühnel, W. (1967): Naturpark Schwalm-Nette. Naturschutz- und Naturparke 46 (3) : 11-18.
- Löhr, Hans (1957): Mogelijkheden voor biologische bestrijding van schadelijke insecten. Het Vogeljaar 7 (2/3) : 127-132.
- Mennema, J. (1957): Zijn vogels belangrijk voor de boomgaard? Het Vogeljaar 7 (2/3) : 120-126.
- Ministerie van Landbouw en Visserij, Directie Akkerbouw en Tuinbouw (1981): Nota fruitteelt 1981-1985; beschouwingen over de ontwikkelingen in de sector fruitteelt. Den Haag, 110 blz.
- Niemeczyk, E. (1963): Heteroptera associated with apple orchards in the district of Nowy Sacs. Ekologia Polska A, XI, (11) : 295-300.
- Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, district D5 (1974): Hoogstamboomgaarden de voornaamste puttergebieden. Jaarkol D5-1974.
- Pol, P.H. van de & A. van Frankenhuizen (1956): In boomgaarden waargenomen voorjaarsuilen (*Orthosia* spp.). Versl. en Med. Plantenziektenkundige Dienst, 130, Jaarboek 1956 : 156-164.
- Post, A. (1958): Invloed van cultuurmaatregelen op de dierlijke levensgemeenschap in boomgaarden. Med. Dir. Tuinbouw 21 : 612-621.
- Practicus (P.S. van D.L. Booy) (1943): De boomgaard. Doetinchem.
- Rhee, J.A. van (1962): Wormen, bestrijdingsmiddelen en bodemgezondheid. Bodem, winternr., bladz. 2-5.
- Stichting Recreatie (1971): Boomgaarden in Nederland. Eerste rapport uitgebracht door de beraadsgroep, 'Recreatie en landbouw', 23 blz.
- Tiedema, D. & K. Meuzelaar (1981): Het verdwenen paradijs. Vogels 1 (3) : 115-116.
- Vleugel, D.A., J.A.M. Warren & G.F. Wilmink (1948): Avifauna van Zuid-Beveland. Ardea 36 (1/2) : 1-39.
- Westeringh, W. van de (1975): Hoogstamboomgaarden. Tijdschrift Kon. Ned. Heidemij 86 (12) : 517-527.
- Westeringh, W. van de (1975): Hoogstamboomgaarden in Zuid-Limburg, historie, ligging, bodemgesteldheid en landschappelijke waarde. Natuurhist. Maandblad 64 (7/8) : 91-99.
- Anthony, R.G. & A.R. Fisher (1977): Wildlife damage in orchards a need for better management. Wildl. Soc. Bull. 5 (3) : 107-112.
- Aubry, L. (1970): Movements of the Bullfinch *Pyrrhula pyrrhula* in France. Ann. Zool. Ecol. Anim. 2 (4) : 509-522.
- Binford, L.C. (1971): Roadrunner captures Orchard Oriole in California. Calif. Birds 2 (4) : 139.
- Collett, N. & D.L. Harrison (1958): Some observations on the effects of using organo chlorine sprays in an orchard apple-Black Bird Thrush DDT insecticide lindane insectic. N.Z.J.Sci. 11 (2) : 371-379.
- Edinger, B.B. (1975): Abandoned orchard old fields tree rows. Am. Birds 29 (3) : 783-784.
- Fujille, A. (1973): Ecological studies on the population of the Pear Leaf Miner, *Bucculatrix pryorvella* Kuroko (Lepidoptera : Lyonetidae). Life tables for the 3rd and 4th generations in an insecticide-sprayed orchard. Jap. J. Appl. Entomol. Zool. 23 (23) : 156-161.
- Gluck, E. (1979): Abhängigkeit des Bruterfolgs von der Lichtmenge am Neststandort. Journal für Ornithologie 120 (2) : 215-220.
- Gluck, E. (1980): Ernährung und Nahrungsstrategie des Stieglitzes *Carduelis carduelis* L. Okol. Vögel 2 (1) : 43-92.
- Haneda, K., H. Ushiyama, K. Teranishi & M. Sand (1967): Winter roosting flock of Gray Starlings *Sturnus cineraceus* in the Zenkoji Basin in Nagano prefecture Japan 1. apple-d orchard roost. Jap. J. Ecol. 17 (6) : 234-237.
- Johnson E.V., G.L. Mack & D.Q. Thomson (1976): The effects of orchard pesticide applications on breeding birds. Wilson Bulletin 88 (1) : 16-35.
- Jozefik, M. (1972): Laboratory tests of electro repellents for protecting orchards airports and other objects against birds. Acta Ornithol. 13 (9) : 323-341.
- Jozefik, M. (1974): Laboratory tests of electro repellents for protecting orchards airports and other object against birds. Acta Ornithol. 1971/1973 : 173-184.
- Lancia, R.A., R.E. Hawkins & C.J. Newling (1975): Summer movements of two radio marked hen Turkeys on crab orchard National Wildlife Refuge Illinois USA. Trans. Ill. State Acad. Sci. 68 (2) : 145-147.
- Lancia, R.A. & W.D. Klimstra (1980): Contents of Wild Turkey *Meleagris gallopavo silvestris* droppings collected in winter on crab orchard National Wildlife Refuge Illinois USA. Trans. Ill. State Acad. Sci. 71 (4) : 422-426.
- Legany, A. (1975): Ornithological observations in some biotopes of the Upper Tisza Hungary inundation area. Tisza. 9 : 115-124.
- Lohrer, F.E. (1977): Orchard Oriole holding food with the feet. Fla. Field Nat. 5 (2) : 51.
- MacLellen, C.R. (1971): Woodpecker ecology in the apple-d orchard environment. Proc. of the Tall Timbers Conference on Ecological Animal Control by Habitat Management no. 2 : 273-284.
- Mahieu, N. & J. Gouals (1968): The Bullfinch in orchards of the Loire Atlantic region France inst. net shotgun control. Phytoma (194) : 43-45.
- Mahieu, N. (1971): The protection of orchards against Bullfinches. Phytoma Def. Cult. 233 : 27-28.
- Mattes, H., C. Eberle & K.F. Schreiber (1980): Über den Einfluss von Insektizidspritzungen im Obstbau auf die Vitalität und Reproduktion von Kohlmeisen (*Parus major*). Die Vogelwelt 103 (3) : 81-98; 103 (4) : 132-140.
- Mellor, G.E. & R.W. Sheard (1971): Comparison of the nitrate metabolism in orchard grass-m and birdsfoot trefoil-d. Can. J. Plant Sci. 51 (5) : 399-404.
- Moran, S. (1977): Distribution and characteristics of the damage of the Syrian Woodpecker, *Dendrocopus sylvicus* (Hemp. & Ehrh.) (Aves: Picidae), in polyethylene irrigation pipes in fruit orchards. Phytoparasitica 5 (3) : 127-139.
- Morton, E.S. (1979): Effective pollination of *Erythrina fusca* by the Orchard Oriole (*Icterus spurius*): coevolved behavioral manipulation? Ann. Mo. Bot. Gard. 66 (3) : 482-489.
- Sealy, S.G. (1980): Breeding biology of Orchard Orioles *Icterus spurius* in a new population in Manitoba, Canada. Can. Field Nat. 94 (2) : 154-158.
- Simpson, G. (1972): Some approaches to controlling depredations by Crows and Jays in Tular county. Proc. Vertebr. Pest. Conf. 5 : 112-117.
- Solomon, M.E. & C.W. Wiltshire (1978): Predation on cocooned larvae of Codling Moth *Cydia pomonella* by birds in dessert apple orchards in Southwest England UK. Mitt. Biol. Bundesamt Land-Forstwirtschaft. Berl.-Dahlem (180) : 100-101.
- Solomon, M.E. & D.M. Glen (1979): Prey density and rates of predation by tits (*Parus* spp.) on larvae of Codling Moth (*Cydia pomonella*) under bark. J. Appl. Ecol. 16 (1) : 49-59.
- Stevenson, H.M. (1979): Southward extension of Orchard Oriole *Icterus spurius* breeding range in Florida USA. Fla. Field Nat. 7 (1) : 10-11.

- Summers, D.D.B. (1979): Bullfinch dispersal and migration in relation to fruit bud damage. *British Birds* 72 (6) : 249-263.
- Talpoš, V.S. (1976): Birds of orchards and vineyards of the Transscapathans Oblast Ukrainian-SSR USSR. *Vestn. Zool.* 1 20-27.
- Wilson, P.R. (1980): Effects on birds of spraying DDT and DDD in orchards. *New Zealand J. Ecol.* 3 : 117-124.
- Wodner, D. (1980): Die Weidenmeise (*Parus montanus*) auf dem Eichsfeld. Vergleich zur Sumpfmeise (*Parus palustris*). *Beiträge zur Vogelkunde* 26 (3-4) : 179-198.
- Wolf, Y. (1973): Woodpecker damage to polyethylene irrigation pipes in orchards in Israel. *FAO Plant Prot. Bull.* 21 (3) : 54-55.
- Zajac, R. (1979): The influence of bird feeding on the number of overwintering larvae of Codling, *Laspeyresia pomonella* (L.), in orchards of central Poland. *Ekol. Pol.* 27 (4) : 571-580.
- Zhao, Z.J. (1975): Ecological findings on *Phoenicurus aureus* living on Ch'ang Pai Shan China and their role in plant protection. *Acta Zool. Sin.* 21 (3) : 272-287.

■ Henk J. Lichtenbeld, Valparaisodreef 47, 3563 VL Utrecht & Jaap Taapken, Utrechtseweg 43, 1213 TL Hilversum.

Niet blij met een rijke appel- en pereogst?

Met grote koppen stond het in de dagbladen van september 1982. Door overvloedige oogst en lage prijzen. Appels en peren blijven aan de bomen hangen. Appels en peren van goede kwaliteit blijven op veel plaatsen, zo luidt het bericht uit Tiel, aan de bomen hangen, omdat het plukkersloon voor de teler groter zijn dan het bedrag dat hij voor zijn fruit ontvangt. Het warme weer en de grote droogte zorgen bovendien voor een zó snelle rijping van de vruchten, dat er moeilijk tegen te plukken valt. Veel telers beslissen dan ook alleen die rassen te oogsten, waarvan wel een goede opbrengst vaststaat.

Een woordvoerder van het ministerie van Landbouw heeft gezegd, dat in 1982 de oogst inderdaad de stoutste verwachtingen heeft overtroffen. De laatste CBS-cijfers geven voor de appels 470 miljoen kilo (375 miljoen kilo in 1981) en voor peren 105 miljoen kilo.

De vogels kunnen wij het dus nu ook moeilijk kwalijk nemen dat ze het overrijpe fruit, dat nog aan de bomen is blijven hangen, aanpikken.

De Koperwiek en de Kramsvogel moeten zelfs nog arriveren en de grote trek van Zanglijsters, en ook Merels, moet nog beginnen op het moment dat wij dit schrijven.

Enerzijds 'gewennen' wij de vogels om 'meer fruit' te eten, anderzijds is dan ook niet van enige schade door vogels te spreken. In 'Die Welt' van 9 oktober 1982 wordt bericht dat de fruitoogst overweldigend is in geheel Europa en dat er een overschot van niet minder dan 1,16 miljoen ton fruit is. De helft daarvan wordt al direct uit de markt genomen. Voor de Bondsrepubliek is dat 39.000 ton, voor Italië 226.000 ton en voor Frankrijk 188.000 ton fruit.

Zo wordt hiermee aangetoond dat schade van vogels eigenlijk ook maar heel betrekkelijk is, maar er dit jaar zeker niet van gesproken mag worden. Bovendien zou het fruit dat er nu 'doorgedraaid' wordt bijzonder geschikt zijn voor de wintervoeding van bepaalde vogelsoorten bij een strenge winter.

J.T.

Goudvink in onze boomgaarden

Opnieuw is een ecoscript verschenen in het kader van het project 'Ecologische en economische betekenis van vogels' van de Stichting Mondiaal Alternatief. Het behandelt de

Goudvink. De soort als factor voor inkomen en recreatie, de illegale vangst in Nederland, de illegale import en het houden van Goudvinken worden eerst aan de kaak gesteld. Het broedgedrag, de trek, de zang en de mortaliteit volgen daar op. Hoofdstuk 3 gaat nader op het voedsel van de Goudvink in. Dat de prachtige kleuren van de soort in gevangenschap veelal vervagen moet zonder twijfel in verband worden gebracht met het ontbreken van een bepaald voedsel in een bepaalde tijd van het jaar. In hoofdstuk 4 worden factoren besproken, die van invloed op het voorkomen zijn. Het wegvangen van Goudvinken in bepaalde streken kan wel degelijk belangrijke invloed op een plaatselijke populatie hebben, zoals ik zelf heb ervaren.

Hoofdstuk 5: 'Overwegingen bij de uitwerking en ontwikkeling van ecologische methoden voor de preventie van vogelschade' gaat in op de bloem- en bladpikkerij in boomgaarden en de traditionele verjagingsmethoden. In dit hoofdstuk heeft Maréchal heel wat waardevolle gegevens aangedragen. Op de vragen van hoofdstuk 8 zouden wij wellicht gedeeltelijk al een antwoord weten. De literatuurlijst vermeldt niet minder dan 109 referenties.

Deze bijdrage is bijzonder interessant, te meer het één van de zeer weinige uitvoerige publicaties over de Goudvink in Europa is.

J.T.

P.L.Th.A. Maréchal: Goudvink. 62 gestencilde bladzijden, tekeningen van Maarten Smit (1982). Ecoscript no. 12. 18 N van de Stichting Mondiaal Alternatief, Zandvoort.
Besteladres: Project EEBV, postbus 1187, 5602 BD Eindhoven. Bestelnummer: 12.18 N. Prijs / 15,— (exclusief portokosten).

Onze acties hebben succes!

Er reageerden een groot aantal lezers op ons verzoek bij te dragen voor onze acties ten behoeve van een betere bescherming van de Veldleeuwerik in Frankrijk, de bescherming van de trekvogels in het najaar boven de cols van de Franse Pyreneeën en de Rode Ibsissen. De giften stromen nog steeds binnen en wij zijn blij dat wij zo'n onverwacht grote steun ontvangen. Tevens heel veel dank voor de vele hartverwarmende en moedgevende brieven, Informaties, suggesties en inlichtingen. Het geeft ons moed de ingeslagen weg te vervolgen. Ons gironummer 638 498 ten name van het Actiecomité Het Vogeljaar te Hilversum blijft open voor giften. Iedereen, die ons in dit moelzame werk steunde danken wij heel hartelijk voor de hulp!

J.T.